

Heta Niemi & Aino Virén

Huikkasin harakalle -lastenlaululevy

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Musiikkipedagogi
Musiikin koulutusohjelma
Opinnäytetyö
28.11.2011

<p>Tekijät Otsikko</p> <p>Sivumäärä Aika</p>	<p>Heta Niemi & Aino Virén Huikkasin harakalle -lastenlaululevy</p> <p>37 sivua + 2 liitettä 28.11.2011</p>
<p>Tutkinto</p>	<p>Musiikkipedagogi</p>
<p>Koulutusohjelma</p>	<p>Musiikin koulutusohjelma</p>
<p>Suuntautumisvaihtoehto</p>	<p>Varhaisiän musiikkikasvatus</p>
<p>Ohjaajat</p>	<p>Annu Tuovila Marko Puro Minna Muukkonen</p>
<p>Opinnäytetyömme on monimuototyö ja koostuu kirjallisesta osiosta, Huikkasin harakalle -lastenlaululevystä ja nuottimateriaalista. Opinnäytetyömme tavoitteina ovat olleet laadukkaan lastenmusiikin tekeminen sekä oma oppiminen.</p> <p>Sävellystemme lähtökohtana ovat Mikko Rädyn lorut, joista saimme innostuksen laulujen säveltämiseen. Olemme säveltäneet ja sovittaneet kaikki levymme laulut itse. Sovitustyön jälkeen äänitimme lauluista Huikkasin harakalle -levyn.</p> <p>Kirjallisessa osiossa kuvaamme levyn syntyprosessia, säveltämistä, sovittamista ja äänittämistä. Kerromme omasta oppimisprosessistamme levyn-teon eri vaiheissa sekä pohdimme millaista on hyvä lastenmusiikki ja minkälainen hyvän lastenlaululevyn tulisi olla.</p> <p>Tarkoituksenamme oli luoda laadukasta, monipuolista ja inspiroivaa lastenmusiikkia. Musiikkia jota niin lapset, kuin aikuiset innostuisivat kuuntelemaan. Laulut on luotu tukemaan omaa työtämme musiikkileikkikoulunopettajina. Toivomme, että työstämme olisi hyötyä kollegoillemme ja tämä työ rohkaisisi muitakin tekemään itse musiikkia ja hyödyntämään tätä työssä.</p>	
<p>Avainsanat</p>	<p>lastenmusiikki, sovittaminen, säveltäminen, lastenmusiikkikulttuuri, varhaisiän musiikkikasvatus</p>

Authors Title	Heta Niemi & Aino Virén <i>Huikkasin harakalle</i> -children´s music record
Number of Pages Date	37 pages + 2 appendices 28 November 2011
Degree	Bachelor of Music
Degree Programme	Classical Music
Specialisation option	Early childhood music education
Instructors	Annu Tuovila Marko Puro Minna Muukkonen
<p>Our final project consists of three parts: a written report, a children's record titled <i>Huikkasin harakalle</i> and sheet music. The aim of our project was to produce good quality children's music, as well as to engage in a personal learning process.</p> <p>The point of departure for the composition process was the poetry of Mikko Rätty. Inspired by the poems, we composed and arranged all the music ourselves. After writing the arrangements, we recorded the songs to create the album, <i>Huikkasin harakalle</i>.</p> <p>In the written report of our thesis, we describe the creative process of making the record: composing, arranging and recording the music. We assess our own learning at various stages, and discuss and defined the good qualities of a children's music record.</p> <p>Our intention was to create high quality, versatile and inspiring children's music that also adults would love to listen to. The record is aimed at supporting our work as early childhood music educators. Furthermore, we hope that our work will benefit our colleagues by encouraging them to make their own music, as well as to use our music pieces in their work.</p>	
Keywords	children´s music, arrangement, composing, children´s music culture, early childhood music education

Sisällys

1	Johdanto.....	1
1.1	Mistä kaikki alkoi?	2
2	Sävellys- ja sovitustyö	3
2.1	Heta säveltäjänä ja sovittajana.....	4
2.2	Hetan sovitukset	6
2.2.1	Lötkö Väisänen.....	6
2.2.2	Ryhävalas	8
2.2.3	Elmeri-kissa	10
2.2.4	Orava ja kissa	12
2.2.5	Liitu	13
2.3	Aino säveltäjänä ja sovittajana	15
2.4	Ainon sovitukset	16
2.4.1	Huikkasin harakalle.....	16
2.4.2	Pupu	17
2.4.3	Kummin laulu.....	19
3	Äänitysprosessi.....	22
3.1	Lötkö Väisänen	23
3.2	Ryhävalas	23
3.3	Elmeri-kissa.....	23
3.4	Orava ja kissa.....	24
3.5	Liitu.....	25
3.6	Huikkasin harakalle	25
3.7	Pupu.....	25
3.8	Kummin laulu	26
4	Lastenmusiikkikulttuuri Suomessa	28
4.1	Kysely varhaisiän musiikkikasvattajille.....	30
5	Pohdintaa.....	33
	Lähteet	36

Liitteet

Liite 1. Sovitukset

Liite 2. Huikkasin harakalle -levy

1 Johdanto

Opinnäytetyömme "Huikkasin harakalle" on monimuotoinen opinnäytetyö, jonka tuotos koostuu kirjallisesta osiosta, levystä ja sovituksista. Kaikki levyn laulut ovat meidän säveltämiämme ja pohjautuvat Mikko Rädyn lastenloruihin. Olemme sovittaneet sävellykset erilaisille kokoonpanoille sekä äänittäneet näistä lastenmusiikkilevyn. Tässä kirjallisessa osiossa tarkastelemme sävellys-, sovitus- ja äänitysprosesseja, mietimme oman musiikillisen materiaalimme suhdetta nykypäivän lastenkulttuuriin sekä pohdimme omaa oppimisprosessiamme opinnäytetyötä tehdessä. Kirjalliseen osioon kuuluu myös runoilija, Mikko Rädyn haastattelu ja hänen pohdintojaan loruista ja lauluistamme.

Opiskelemme molemmat Metropolia Ammattikorkeakoulussa varhaisiän musiikkikasvatusta. Hetan pääinstrumentti on sello ja Aionon alttoviulu. Kiinnostus tehdä lastenlaululevy on ollut kauan mielessämme. Ensimmäiset ideat levyn tekemisestä syntyivät jo vuonna 2007 ja tuulta siipiensä alle projekti sai syksyllä 2009 kun opinnäytteen tekeminen tuli ajankohtaiseksi. Projektissa saamme toteuttaa erikoisosaamistamme varhaisiän musiikkikasvatuksesta sekä käyttää hyväksi omaa luovuutta ja kehittää musiikillisia taitojamme.

Levyn kohderyhmänä ovat ensisijaisesti lapset ja heidän vanhempansa. Haluamme tehdä lastenmusiikkia, josta myös vanhemmat voivat nauttia. Toivomme, että levyn lauluja voisi hyödyntää myös opetuksessa musiikkileikkikoulussa. Halusimme tehdä lapsille lauluja, jotka edustavat musiikin eri tyyliä ja joiden sovituksissa esitellään erilaisten soittimien ja soitinkokoonpanojen sointia. Osa lauluista on tarkoitettu lasten itse soitettaviksi ja laulettaviksi, osa lauluiksi, joita aikuiset laulavat lapsille.

Tämän opinnäytetyön suurimpana tavoitteena on oma oppiminen. Sävellysten, sovitusten ja levyn tekeminen oli meille entuudestaan vierasta ja halusimme ottaa sen haasteena vastaan. Hyppy tuntemattomaan vaati rohkeutta, mutta tehdessä oppi ja itse oppiminen olikin työssä meille tärkeintä. Projektin aikana opimme paljon säveltämisestä, sovittamisesta ja levyn teosta. Näistä taidoista on taatusti hyötyä myöhemmin työelämässä. Toivottavasti tämä työ rohkaisee myös muita säveltämään omia lastenlauluja.

1.1 Mistä kaikki alkoi?

Opiskelumme aikana puhuimme usein siitä, miten hienoa olisi säveltää ja äänittää lastenmusiikkia levyille. Aino oli jutellut aiheesta Mikko Rädyn kanssa, jolla oli valmiina lastenloruja. Pohdimme, soveltaisivatko nämä lorut sanoituksiksemme lastenlauluihimme. Luimme Mikon loruja ja innostuimme niistä. Loruista noin viisitoista oli mielestämme laulumme sanoituksiksi sopivia, mutta vain kymmenen loruä päätyi sävellyksiksi. Loppujen lopuksi päätimme rajata levyn kahdeksaan lauluun, sillä aika ja ohjaustunnit olivat rajallisia.

Pian meillä oli suunnitelma siitä, mikä opinnäytetyömme tulisi olemaan: lastenlaululevy, jossa Mikon lorut olisivat sanoituksina. Sävellykset ja sovitukset tekisimme itse. Alusta asti halusimme käyttää levynteossa mahdollisimman paljon omaa osaamistamme esimerkiksi soittamalla ja laulamalla itse levyllä. Apujoukkoja pyydettiin niille osa-alueille, joista emme itse selviäisi. Näitä osa-alueita olivat muun muassa äänittäminen, miksaaminen, levyn visuaalinen ulkoasu ja eri instrumenttien soitto.

Opinnäytetyön suunnittelu-kurssilla laadimme aikataulun ja suunnitelman työn etenemisestä. Ohjaajaksemme päätimme pyytää Marko Puron, joka opettaa koulussamme pianoa ja sovitusta. Tapasimme myös opinnäytetyön ohjauksesta vastaavan opettajan, Annu Tuovilan ja sovimme hänen kanssaan opinnäytetyön aikataulusta. Syyskuussa 2011 ohjaajaksemme tuli Minna Muukkonen.

2 Sävellys- ja sovitustyö

Kaikki sävellyksemme pohjautuvat Mikko Rädyn loruihin. Ideat sävellyksiimme syntyivät, kun pohdimme lorujen tunnelmaa sekä sanojen ja säkeiden merkityksiä. Lorut olivat niin mielenkiintoisia ja hauskoja, että sävellykset syntyivät helposti. Osa sävellyksistä tehtiin yhdessä ja osa yksin. Sävellyksiä tehtiin alun perin 10, joista karsimme kaksi pois ajanpuutteen takia.

Kapiainen (2010) on tutkielmassaan haastatellut musiikkipedagogi Soili Perkiötä. Haastattelussa käy ilmi, että Perkiö painottaa lastenlauluissa tekstin tärkeyttä. Hänen mukaansa teksti on laulun ydin. Tekstin on oltavaa hyvää ja huumoria sisältävää kutkuttavaa kieltä. (Kapiainen 2010, 22.) Meille Mikko Rädyn lorut ovat olleet sävellystemme inspiraation lähteitä. Niissä on huumoria, tarinaa ja maukkaita sanoja. Vaikka osa sanoista on outoja ja uusia, ne kuuluvat runoilijan tyyliin ja herättävät lapsissa kiinnostuksen.

Perkiö toteaa Kapiaisen haastattelussa, että hän pitää tärkeänä sovitusten monipuolisuutta. Melodiatyyliä voivat olla hänen mukaansa kaikenlaisia ja sovituksissa on tärkeää, että niissä tapahtuu äänenväriä ja dynamiikan muutosta. Lisäksi sovitusten tulisi olla eläväisiä ja sellaisia, että ne jättävät tilaa lapsen mielikuvitukselle ja leikille. (Kapiainen 2011, 22.)

Oman levymme sovitukset ovat kaikki hyvin erilaisia. Olemme halunneet, että levymme laulut edustavat monipuolisesti erilaisia musiikkityylejä, muun muassa reggaeta, jazzia ja klassista tyyliä. Osa sovituksista on tehty bändikokoonpanolle, jossa on kitara/piano, basso, rummut sekä lisäsoittimia. Osa taas pianokvintetille, laulukvartetille, kansanmusiikkiyhtyeelle sekä sello-, kitara-duetolle. Sävellystemme kautta haluamme tutustuttaa lapset moniin erilaisiin musiikkityyleihin ja eri kokoonpanoihin.

Olemme alusta asti halunneet luoda materiaalistamme monipuolista, joten emme rajanneet musisointikokoonpanoamme tiettyihin soittajiin. Alkuvaiheessa rajaus oli mietinnässä, sillä se olisi luonut lisää yhtenäisyyttä levyille ja olisi mahdollistanut bändin kanssa keikkailun. Päätimme kuitenkin, että haluamme tehdä musiikillisesti erilaisia sävellyksiä sisältävän levyn ja tämä vaati erilaisia kokoonpanoja. Sävellys- ja sovitustyötä

tehdessä luotimme paljolti siihen, että ystävämme ja koulukaverimme ovat hyviä muusikkoja, jotka osaavat soittaa ”melkein mitä vaan”. Sävellajeja ja ambitusta tietysti mietimme soittimiin sopiviksi sekä helpoiksi lasten mukana laulaa.

Sovitustyötä tehdessä piti olla tietoa ja taitoa monesta musiikin eri tyyllilajista. Kukaan ei ole mestari kaikessa, joten apua tarvittiin. Kysymystä, mikä on kullekin tyyllilajille luonteenomaista, pohdimme paljon. Onneksi saimme sovitustyössä ohjausta Marko Puroilta, joka kiinnitti huomiota muun muassa laulujen tyylinmukaiseen sovittamiseen. Huomasimme sovitustapaamisissa, että sovituksista löytyi aina jotain parannettavaa ja sovitukset eivät koskaan olleet täydellisiä ja valmiita. Jossakin kohtaa, oli se sitten aikataulujen tai ajanpuutteen takia, piti tehdä päätös milloin sovitus oli riittävän valmis äänitettäväksi levyille. Siksi levyttäessä tuli uusia ideoita sovituksiin ja oli punnittava muuttaako sovituksia levytysvaiheessa vai pitäytyykö alkuperäisessä sovituksessa.

Päätimme, että jaamme sävellystemme sovitustyön puoliksi, jotta voimme fokuoittaa paremmin kunkin sovituksen työstämiseen. Ainolla on vahvempi klassinen tausta ja Heta taas on painottunut myös pop/jazz-musiikin puolelle. Näin ollen oli luontevaa, että Aino tekee sovitukset, joissa perinteisillä klassisen musiikin soittimilla on vahva rooli, ja Heta taas tekee sovitukset, jotka ovat painottuneet enemmän rytmimusiikin puolelle. Toki teimme paljon sovituksia myös yhdessä ja annoimme toisillemme ideoita sovituksiin.

Heta otti päävastuun Lötkö Väisäsen, Ryhävalaan, Elmeri-kissan sekä Oravan ja kissan sekä Liidun sovituksista. Aino taas huolehti Pupun, Kummin laulun ja Harakan sovituksista. Seuraavissa kappaleissa kerromme itsestämme säveltäjinä ja sovittajina sekä analysoimme tarkemmin jokaisen laulun sävellys- ja sovitusprosessia.

2.1 Heta säveltäjänä ja sovittajana

Inspiraationi sävellyksiini saan usein teksteistä. Saan valmiiksi olevasta tekstistä erilaisia mielikuvia, joiden mukaan mietin, minkälainen musiikki ilmentää tekstiä parhaiten. Päätän esimerkiksi, onko laulu duurissa, mollissa, mikä on laulun tempo ja karaktääri - lähes aina käytän säveltämisessä hyväksi pianoa tai syntetisaattoria.

Aloitin usein säveltämällä sointukulun, jonka päälle lähdän kehittämään melodiaa. Sointukuluista lähteminen johtaa siitä, että olen soittanut pianolla paljon vapaata

säestystä ja analysoin musiikkia paljolti harmonioiden perusteella. Olen soittanut pienestä asti myös selloa ja sekin voi osaltaan vaikuttaa siihen, miksi kiinnitän niin paljon huomiota sävellysten harmonioihin. Sellolla on orkesterissa ja yhteissoitossa usein matalin, bassokulkua ilmentävä stemma. Yhteissoitossa olen siis keskittynyt paljolti säestävän äänen ja harmonisoivan äänen soittoon.

Joskus laulu syntyy kuin itsestään muutamassa minuutissa, mutta usein joudun palaamaan pianon ääreen monesti pohtimaan samaa tekstiä. Aina en suinkaan ole tyytyväinen lopputulokseen, mutta jos olen saanut aikaan jotain itseäni miellyttävää, soitan laulua yhä uudestaan ja saatan äänittää sävellyksestä keskeneräisiä sointukulkuja tai melodianpätkiä.

Olen ollut monta vuotta hyvin kriittinen omien sävellysteni suhteen. En ole viitsinyt kehitellä sävellyksiä, koska minulla on ollut niin suuret vaatimukset itseäni kohtaan. Olen ajatellut, että minun pitäisi tuottaa jotain monimutkaiselta kuulostavaa, soinnutukseltaan haastavaa ja omalaatuista materiaalia. Vasta musiikkia opiskellessani olen oppinut, että yksinkertaisuus on hyve säveltämisessä: varsinkin lastenlauluissa yksinkertaiset melodiapätkät ja sointukulut kuuluvat asiaan. Tämän opinnäytetyön tekeminen on ollut itselleni säveltäjänä opettavainen ja vapauttava kokemus. Ehkä näiden lastenlaulujen säveltämisen kautta saan myös uskallusta säveltää musiikkia, jonka kohdeyleisönä ovat aikuiset.

Sovittamisesta innostuin opiskelujeni kolmantena vuonna. Osallistuin sovituskurssille, josta sain eväitä ja rohkeutta sovittaa. Sain kurssilla tietoa sovittamisesta ja sovitimme ryhmämme kokoonpanolle sovituksia, joita soitimme ja analysoimme tunneilla yhdessä.

Opinnäytetyömme sovitustyö oli mielenkiintoista ja hauskaa. Suurimman osan sovitustyöstä tein nuotintaessani sovitusta. Ennen nuotinnusta minulla oli mielessä laulun perusainekset mm. mitä soittimia laulussa on, mikä laulun muoto on ja mitä sointuja käytän siinä. Tarkemmat stemmat, soolot, alkusoitot ym. tein Sibelius- nuotinkirjoitusohjelman ääressä. Nautin sovittamisesta valtavasti, vaikka se onkin vaativaa ja aikaa vievää. On hienoa saada omat ideansa esille, tuottaa jotain omaa ja oppia lisää.

2.2 Hetan sovitukset

2.2.1 Lötkö Väisänen

Alkuperäinen loru:

*Sutjakas, notkea, helppo, itsenäinen
näitä laatusanoja minusta voi käyttää
kehui kastemato Lötkö Väisänen,
kaiken kaikkiaan: hyvältä näyttää!*

*Itseään katseli lusikan pinnasta
en tarvitse saapasta en kinnasta
ja kuokassakin näen vain tilaisuuden
saada itsestäni ystävän uuden!*

Laulun sanat:

*Kastemato Lötkö Väisänen
Kastemato Lötkö Väisänen
Itseään katseli lusikan pinnasta:
en tarvitse saapasta, en kinnasta,
ja kuokassakin näen vain tilaisuuden
saada itsestäni ystävän uuden!*

*Oon sutjakas, notkea, helppo
ja itsenäinen Lötkö Väisänen.
Lötkö Väisänen*

Hyvältä näyttää!

Valitsin lorun siksi, että lorun sanoma on hauska ja mielenkiintoinen. Mietin heti, että tästä lapset varmasti innostuvat. Lorun luettuani sain ajatuksen, että madosta kertovan laulun pitää ehdottomasti olla reggae. Tutkin sanoja ja soitin syntetisaattorilla yksinkertaista komppia. Loru oli hieno, mutta se ei sellaisenaan taipunut lauluksi. Jouduin muuntelemaan sanojen järjestystä, jotta se vastaisi minulla olevaa käsitystä laulun muotorakenteesta, mutta pidin kuitenkin huolen siitä, että lorun sanoma säilyy samana.

Kysyimme haastattelussa runoilija Rädyltä, vastaavatko sävellyksemme runojen tunnelmaa.

"Enemmänkin. Ne eivät pelkästään tue ja korosta tunnelmaa, vaan luovat siihen jotain aivan uutta. Ja kirjoittajana itseäni viehättää eniten ne, joissa se tunnelma tulee itselleni yllättävästä tulokulmasta. Kuten Lötkö Väisäsessä. Nyt kun sitten yritän lukea sitä lorua pelkkänä loruna, niin reggaeaksihan se meinaa väkisinkin kääntyä! Eli siinä on onnistuttu

kyllä kaivamaan kastemadon todellinen, kirjoittajaltakin piilossa ollut luonne melko nerokkaasti esille.” (Räty 2011)

Reggae on jamaikalainen musiikkityyli, jonka tahtilaji on tasajakoinen ja komppi perustuu takapotkuille. Harmonia on usein yksinkertaista ja perustuu yleensä vain parille soinnulle. Sen samankaltaisena pysyvä sointimaailma ja komppi tekevät siitä svengaavan ja jopa hypnoottisen kuuloista. Laulua tehdessä en halunnut muunnella sointuja tai komppiryhmän komppia liikaa, vaan tehdä laulusta yksinkertaisen ja tanssittavan.

Lähdin sävellysprosessissa liikkeelle sointukulusta, kuten yleensäkin teen. Soitin toonika- ja dominanttisointuja vuorotellen yksinkertaisella kompilla. Melodian linjat ja rytmit syntyivät pitkälti sanoitusten pohjalta. Peruskomppi ja soinnutus olivat kuitenkin niin yksinkertaisia, että laulu kaipasi vastapainoksi jotakin muuntelua. Siksi kehitin kertosäkeistöön laskevan melodialinjan, jossa soinnut vaihtuvat tiuhaan:

21

Tr. Solo

sut-ja-kas, not-ke-a, help-po ja it-se näi - nen Löt-kö Väi-sä-nen Löt-kö Väi-sä-nen Oon sut-ja-kas, not-ke-a,

S+A

Uu aa aa uuu a uuu a uu Uu aa

Tpt.

A. Gtr.

A. Bass

Lötö Väisäsän muotorakenne selkeytyi vähitellen. Muoto rakentuu trumpettisoolosta, säkeistöstä eli A-osasta, kertosäkeistöstä eli B-osasta ja loppusoitosta. Halusin tehdä Lötö Väisäsestä selkeän laulun, joka sopisi musiikkileikkikoulutilanteisiin piirileikkilauluksi tai musiikkiliikuntalauluksi. Selkeät muotorakenteet tekevät Lötö Väisäsestä helposti tanssittavan. Lapset pystyvät hyvin hahmottamaan milloin liike muuttuu.

Soitin Lötö Väisässtä vapaasäestystunnillani ja sain opettajaltani Marko Puroilta kannustusta yksinkertaisuuteen ja selkeyteen sovituksessa. Hän vahvisti käsitystäni reggaemusiikista ja kehitelimme lauluun muutamia muita komppiehdotuksia.

Sovituksen nuotintaminen Sibelius-ohjelmalla kävi helposti, sillä sävellys oli tarpeeksi yksinkertainen ja olin työstänyt sitä paljon päässäni. Nuotintamisessa ainoa ongelmakohta oli melodian rytmin nuotintaminen. Kevyen musiikin sovitusten nuotinnus on usein vain suuntaa-antava, ja laulajan tehtäväksi jää tällöin soveltaa omaa ammattitaitoaan ja tulkita nuottien aika-arvoja. Lötkö Väisäsestä tehdessä toimin kuitenkin vastoin tavanomaista nuotinnustapaa ja kirjoitin nuotit tempollisen tarkasti.

Opinnäytetyön ohjaustunnilla Marko Puro kehui sovitusta eikä juuri tehnyt muutosehdotuksia. Lötkö Väisänen on ainoa laulu, jonka kuulokuvasta sekä minulla että Ainolla on alusta asti ollut selkeä mielikuva. Sen sovitus on säilynyt muuttumattomana siitä asti kun ensimmäisen kerran kirjoitin sen ylös.

2.2.2 Ryhävalas

Alkuperäinen loru sekä laulun sanat:

*Laski vesiliukumäkeä alas
keskikokoinen ryhävalas
altaaseen kun mätkähti
vedet kävelemään lähti*

Ryhävalas-laulu syntyi syntetisaattorin ääressä kotonani. Loru herätti kiinnostukseni, koska se on yksinkertainen, lyhyt ja kielikuvallisesti hauska. Oli myös hauska tehdä laulu ryhävalaasta, sillä ryhävalaasta kertovia lauluja ei paljoakaan suomalaisessa lastenlauluperinteessä ole. Sain ajatuksen, että tähän loruun sopii salsakomppi. Soitin sointuja pianolla ja tapailin melodiaa. Alaspäin kulkeva melodiakulku oli heti mielessä, sillä lorussa ryhävalas laskee liukumäkeä alas.

Laulusta löytyy piilopedagogisia elementtejä. Alaspäin kulkevaa melodian kulkua lasten on helppo ilmentää esimerkiksi leikkimällä itse liukumäellä laskemista. Musiikkileikkikoulujen perheryhmissä laulu on hyvin käyttökelpoinen köröttelylaulu, sillä monet pienet lapset rakastavat laskea aikuisen jalkoja pitkin liukumäkeä alas. Laulun ambitus on tehty enemmänkin vanhempien tai isompien lasten laulettaviksi, sillä se menee pienelle lapselle melko matalalle. Toki laulua voi laulaa ilman cd:tä korkeammaltakin, sillä laulun teksti ja melodian kulku ovat helppoja oppia ja muistaa.

Karppinen, Puurula ja Ruokonen (2001) kirjoittavat kirjassaan "Taiteen ja leikin lumous", että aikuisen laulusta kasvaa lapsen laulu. He korostavat, että terve ja ilmeikäs äänenkäyttö antaa lapselle parhaat mahdollisuudet kommunikointiin ja vahvistaa lapsen omaa kuvaa antaen itsetuntoa vuorovaikutussuhteisiin. Kirjoittajien mukaan aikuinen on tärkeä malli lapselle oikean äänenkäytön ja laulutavan oppimisessa, sillä lapsi oppii paljolti matkimisen kautta joko väärän tai oikein äänenkäytön. (Karppinen, Puurula & Ruokonen 2001, 132-133)

Alkuvaiheessa Ryhävalaassa oli vain yksi säkeistö, jota lauloin ja soitin pianolla uudestaan ja uudestaan. Vasta kun tuli aika nuotintaa sävellys ja tehdä sovitus, Ryhävalaan soittimet ja rakenne muovautuivat. Kokoonnuimme Ainon kanssa ja mietimme mitä soittimia eri lauluihin tulisi ja minkälaiset rakenteet lauluissa olisi. Ryhävalaaseen otimme pianon, kitaran, rytmisoittimet, laulun ja basson. Basso-soolon, joka ilmentää ryhävalasta hyvällä tavalla, piti tietysti olla myös mukana. Aluksi mietimme soolosoittimeksi fagottia tai muuta matalaa puhallinsoitinta, mutta päädyimme kuitenkin bassoon.

Syksyn 2010 alussa rupesin nuotintamaan sovitusta. Olin saanut idean salsarytmisointien käytöstä Monikulttuurisuus ja soitinpedagogiikka -luennolla. Rytmisointikuvioista oli helppo rakentaa pohja sovitukselle. Laulu alkaa kapuloilla, jonka jälkeen muut rytmisoittimet sekä bändisoittimet tulevat vuorotellen mukaan sointiin. Pianolla on suuri rooli sovituksessa: pianostemmasta kuulemme laulun harmoniat sekä piano myös rytmittää sovitusta. Piano soittaa samana pysyvän alku-, väli- ja loppusoiton, jossa asteikkokululla ilmennetään liukumäestä laskemista. Seuraava nuottiesimerkki on laulun loppusoitosta:

Nauhoitimme ryhävalaasta ensimmäisen version 2010 vuoden syksyllä. Soitimme valmista nauhaa kavereillemme sekä Marko Purolle. Saimme positiivista ja rakentavaa palautetta. Kommenttien perusteella muokkasimme vielä laulua ja pianostemmaa.

Tein vuoden 2011 puolella Ryhävalaasta uuden sovituksen, jossa pianostemmaa on muutettu sekä alkusoittoa lyhennetty.

2.2.3 Elmeri-kissa

Alkuperäinen loru:

*Täyttää koko lavuaarin
tekee kengästä pisoarin
raapii vihkot, rikkoo mukit
nieleskelee ristilukit
kerjuumout taiten feikkaa
naaman päällä öisin sheikkaa*

*ja jos portailta löytyy oravan häntä
ja kaameasti karjuu emäntä
Elmeri tyynenä lausunnon antaa
ei ota häntään mitään kantaa.
Siis Elmereistä aina muistaa pitää
ei epäsuosio ole heille mitään.*

Laulun sanat:

*Täyttää koko lavuaarin
tekee kengästä pisuaarin
raapii vihkot, rikkoo mukit
nieleskelee ristilukit*

*”Kerjuumout taiten feikkaa
naaman päällä öisin sheikkaa”*

*Jos portailta löytyy oravan häntä
niin kaameesti karjuu emäntä
Elmeri tyynenä lausunnon antaa:
en ota häntään mitään kantaa!*

*”Kerjuumout taiten feikkaa
naaman päällä öisin sheikkaa”*

*Elmereistä aina muista pitää
ei epäsuosio oo heille mitään*

*”Kerjuumout taiten feikkaa
naaman päällä öisin sheikkaa”*

Loru Elmeri-kissasta pomppasi selkeästi esille Mikon lorujen joukosta. Lorusssa oli hauskoja sanoja ja se kertoo mielestämme niin selkeästi kissojen olemuksesta, että halusimme säveltää sen lauluksi. Lorusssa on paljon lapsille outoja sanoja, esim. kerjuumout, feikkaa ja sheikkaa. Osa musiikkipedagogeista karttaa lapsille tuntemattomien sanojen käyttöä lastenlauluissa, mutta itse olemme kokemuksen kautta huomanneet, että lapset eivät ota asioita niin vakavasti. Oudot sanat saavat lasten mielenkiintoiseksi ja he haluavat uudestaan ja uudestaan ihmetellä sanoja ja mietiskellä tarinaa.

Lasse Kurjen (2010, 13) mielestä parasta lastenmusiikissa on se, että yleisö on ennakkoluulotonta ja lapsen mieltä ei ole korruptoitu genrerajoituksin. Hän painottaa, että

lapsia ei saa aliarvioida vaan lapset kykenevät kuuntelemaan vaativampiakin tekstejä, jos ne on hyvin kirjoitettu.

Elmeri-kissasta kertova laulu on oma suosikkini. Laulu on alun perin tarkoitettu kissarokiksi, mutta se on vähitellen muovautunut jazziksi. Aloitimme laulun tekemisen Ainon luona pianon ääressä. Soitin pianolla komppia ja Aino alkoi hyräillä melodiaa siihen päälle. Lorusta ei sellaisenaan löytynyt kertosäkeistöä, mutta koska halusimme selkeän toistettavan kertosäkeistön, muokkasimme lorua hieman. Pikku hiljaa sointukulku ja melodia muovautuivat lauluksi, jossa oli selkeä A-osa, B-osa eli kertosäkeistö ja C-osa.

Seuraavaksi aloimme miettiä sovituksen tekoa sekä instrumenttivalintoja. Kontrabasso, rummut, laulu sekä saksofoni tuntuivat itsestään selviltä vaihtoehdoilta, mutta pohdintaa syntyi siitä ottaisimmeko mukaan kitaran vai pianon. Päädyimme pianoon, sillä se tuntui sopivan paremmin tyyllilajiimme.

Ensimmäisten nauhoituskokeilumme yhteydessä Elmeri-kissan sovitus saatiin alkuun. Minä soitin pianoa, Johan rumpuja ja Aino lauloi. Komppi ja melodiakulut olivat tässä vaiheessa vielä yksinkertaiset, mutta oli silti hienoa saada edes jonkinlainen kuulokuva laulusta.

Soitin Elmeri-kissa-laulua myös vapaasäestys-pianotunneillani ja sieltä sain ideoita bassolinjaan sekä siihen, miten soolon kuuluisi edetä. Pianotunnilla soittimenani oli kuitenkin vain piano ja laulu, joten varsinainen lopullinen sovitus eroaa paljon pianotunnilla tehdystä sovituksestani.

Nuotinsin Elmeri-kissan sovituksen vasta Lötkö Väisäsen ja Ryhävalaan jälkeen. Elmerin sovitus vei eniten aikaa, sillä sen soinnutus, melodiakuviot sekä pianostemma olivat kaikkein vaativimpia kirjoittaa. Aloitin sovituksen tekemisen laulun ja kontrabassostemman kirjoittamisella. Bassostemmasta minulla oli selkein käsitys, sillä olen soittanut vapaasäestystunneillani paljon jazzia ja pianolla yksin soitettaessa vasen käsi soittaa paljon samaa kuin basso jazzkoonpanossa. Tämän jälkeen siirryin pianostemmaan ja saksofoniin. Rumpustemmaa en edes kirjoittanut auki, vaan ohjeistan sovituksessa rumpalia soittamaan swing-komppia. Päätimme äänitysvaiheessa muuttaa Elmerin saksofonistemmaan klarinetille, sillä huomasimme, että klarinetin ambitus sopii sovitukseemme paremmin kuin saksofonin.

Sovitustapaamisissa sain lisää välineitä erityisesti rytmin käsittelyyn ja pianon soinnin monipuoliseen käyttöön. Elmeri-kissan sovitusyö opetti minulle paljon ja toi uusia näkökulmia sovittamiseen.

2.2.4 Orava ja kissa

Alkuperäinen loru sekä laulun sanat:

*Orava nauroi pihlajasta
mustan kissan maireilulle
kissa maukui kuin löysä pasta:
"Toisit nyt tuon pähkinän mulle.
Voin samalla kahvit kiehauttaa
ja sohvallani saat torkahtaa."
Orava pajusta ritsan taittoi
kivisen kävyn ritsaan laitto
kohti kissaa kävyn linkos
ja avantouinnille kissan sinkos.*

Orava ja kissa -loru herätti kiinnostuksemme ja lorusta meille tuli mieleen elävästi tango. Loru muuttui lauluksi kotonani syntetisaattorin ääressä. Halusin ilmentää lorun tarinaa kahdella erilaisella tunnelmalla: alkuosa laulusta on duurissa ja loppuosa on mollissa. Alkuosassa kerrotaan tarinaa, miten kissa "maireilee" oravalta pähkinää itselleen. Molli ilmentää sitä miten tarina saa uuden kääntein: *"Orava kävystä ritsan taittoi, kivisen kävyn ritsaan laitto. Kohti kissaa kävyn linkos ja avantouinnille kissa sinkos."*

Keksin säveltämisen alkuaikoina lauluun melodian ja soinnut. Laulu pysyi melko muuttumattomana kauan, siinä oli rakenteellisesti vain kaksi A-osaa duurissa sekä B-osa mollissa. Ennen nuotintamista emme olleet miettineet mahdollisia alku- ja loppusaittoja tai sooloja.

Instrumenttivalintamme selkeytyi vähitellen. Olemme molemmat intohimoisia kuorolaulajia ja ajattelimme, että meistä olisi hauskaa jos levyllämme olisi myös a cappella-laulua. Tiesimme, että sovituksen teosta tulisi haasteellista, sillä lauluäänille kirjoittamisessa pitää ottaa huomioon niin monta asiaa ja toisaalta odotimme itseltämme paljon. Kuoro- ja

yhtymusiikki oli itselleni tuttua ja olin tutustunut monenlaisiin hyviin kuorosovituksiin, joista saatoinkin ottaa mallia.

Tein sovituksesta neljänäisen (SATB). Yritin kirjoittaa sovitusta tarpeeksi helpoksi laulaa, mielenkiintoiseksi, yllätykselliseksi ja hauskaksi. Tiesin, miten vaikeaa on saada kvartetisovitus todella soimaan yhteen. Laulu muotoutui monien vaiheiden kautta. Kävimme sitä useasti läpi sovitustapaamisissa. Tapaamissamme kiinnitimme huomiota eri sointujen asetelmiin mm. mitkä äänet voin kaksintaa ja siihen miten saisin sovituksesta monipuolisen. Laulun bassostemma oli aluksi melko tylsä ja yksinkertainen. Tapaamisissa sain apua siihen miten tauoilla ja erilaisilla rytmityksillä teen bassostemmasta mielenkiintoisemman. Väriä ja hauskuutta stemmoihin toivat säestysäänissä erilaisten sanojen käyttäminen. Seuraavassa esimerkissä sopraanon "miao" ilmentää kissan naukumista ja tavut "hah-hah-haa" ilmentävät sitä, miten orava nauraa.

14

S. *f* *mp*
hah hah haa miao miao

A.
lul - le, kis - sa nau-kui kuin löy - sä pas - ta:

T. *f* *mp*
hah hah haa pam pam pam paa daa pam pam pam

B. *f* *mp*
hah hah haa pam pam paa daa daa daa pam pam paa daa daa daa

Olen melko tyytyväinen Oravan ja kissan sovitukseen. Sovitus on monipuolinen sekä myös hauska laulaa. Laulussa esittelemme lapsille a cappella -musiikin maailmaa. Leikki-ideana olisi hienoa esittää Oravan ja kissan tarina käsinukeilla tai itse näyttämällä.

2.2.5 Liitu

Alkuperäinen loru sekä laulun sanat:

*Liitu laiskanpulskea
ei piirtää viitsi, halua*

*kuin köllötellä kyljellään
 kaikki päivät räystäässään.
 Miksi jälkeä jättämään
 kun kumminkin se pyyhitään?*

Liitu-laulu kertoo taululiidusta, joka on elämänsä kyllästynyt ja surullinen kun kaikki mitä Liitu piirtää, pyyhitään lopulta pois. Loru on kiinnostava ja se sisältää monia merkityksiä. Ainon 5-6-vuotiaiden kanteleryhmätunnilla loru herätti hyvin paljon kysymyksiä. Osa lapsista oli sitä mieltä, että loru on hauska ja osa lapsista taas pystyi samaistumaan liidun suruun.

Silvennoinen (2003) on haastatellut tutkielmassaan lastenlaulusäveltäjää Pekka Jalkasta. Jalkasen mukaan nykyajan lastenmusiikissa on hauskuuttaminen ja hilpeily tavoitteena. Jalkanen kertoo miten lapsi on ristiriitainen ihminen ja elää hyvän ja pahan keskellä. Lastenkulttuurin pitäisi hänen mukaansa ottaa tämä huomioon. (Silvennoinen 2003, 31)

Emme halunneet levyllemme vain hauskaa ja hilpeää musiikkia, vaan haluamme musiikin avulla tuoda lapsille käyttöön koko tunneskaalan. Ehkäpä lapsi voi laulun avulla samaistua lorun liidun suruun ja käsitellä laulun avulla omia tunteitaan.

Halusimme tuoda levyllemme myös perinteistä suomalaista kansanmusiikkia muistuttavan laulun. Hyräilimme yksinkertaista melodiaa koulumme käytävillä ja kuvittelimme mukaan kansanmusiikkikokoonpanon. Heti syntyi myös ajatus Liitu-laulun käyttämisestä 5-kielisen kanteleen soitossa. Soinnutimme laulun kahdella soinnulla: Dm ja A7. Laulun melodiakin suunniteltiin sopivan soitettavaksi 5-kielisellä kanteleella.

Sovituksen teko aloitettiin muodon ja soitinten hahmottamisella. Halusimme, että koko laulu on itsessään crescendo. Laulu alkaa kanteleen hiljaisella alkusoitolla ja loppua kohden meno on kova ja sointi rallatusta. Sovitus on kansanmusiikkityylinen, joten halusimme mukaan kontrabasson, 2 viulua, kanteleen ja laulajia. Liidun toisessa säkeistössä kuulemme suomalaiselle kansanlaululle tyypillistä vuorolaulua: solisti kysyy ja muut vastaavat.

2.3 Aino säveltäjänä ja sovittajana

Sävellystyön aloitin pohtimalla lorun luonnetta. Lorusta tuli mielikuvia siitä, onko laulu duurissa vai mollissa. Ja siitä, mikä on laulun syke, tyylilaji ja onko laulu hidas vai nopea? Osa loruista sytytti innostuksen heti ensi lukemalla, kuten esimerkiksi "Harakka". Loru nauratti ja siitä syntyi vahvoja mielikuvia liikenteen äänistä, harakan naurusta ja pyöränkellosta.

Mikon lorut ovat puhuttelevia, oivaltavia ja niiden huumori uppoaa kaiken ikäisiin. Sanoituksissa mennään pintaa syvemmälle ja ne jättävät kuulijan miettimään sanojen tarkoitusta. Mikon lorut herättävät taatusti sekä lapsissa että aikuisissa kysymyksiä ja eri-ikäiset ihmiset voivat tulkita niiden sanoman eri tavalla. Pidän sanoituksista, jotka ovat monikerroksisia.

Useimmat lauluista syntyivät ratikkamatkalla tai puistossa kävellessä, ei siis pianon ääressä istuen, kuten Hetan sävellykset syntyvät. Lapsesta asti loruja kuullessa, tai niitä lueskellessa on syntynyt melodioita, joita olen sitten itsekseni rallatellut. Ensimmäiset sävellykseni syntyivät noin seitsemän vuoden ikäisenä yhdessä siskoni kanssa. Minä soittelin itse keksimiäni melodioita viululla, tai lauloin niitä, ja sisko kehitteli soinnut pianolla. Näitä pikkukappaleita sitten esitimme perheelle.

Sävellyksen työstämisen aloitan kehittämällä melodiaa. Sen jälkeen alan pohtia, minkälaisen sointimaailman lauluun haluaisin ja minkä tyyppistä tyyliä sävellyksessä voisi edustaa. Lorun luonne kertoo usein myös sen, minkälaiselle kokoonpanolle sovituksen tekisin. Herkkä kehtolaulu sopii jousikvartetille, tai kitaralle, kun taas jazzahtavaan kappaleeseen soveltuvat hyvin saksofoni ja kontrabasso. Tosin osaltaan haluan myös rikkoa tällaisia stereotyyppioita ja se myös toivottavasti kuuluu sovituksissani.

Melodian selkiytyttyä aloitin sointukulun miettimisen. Soitan itse alttoviulua ja olen näin tottunut soittamaan paljon solistisia osuuksia. Toki orkesterissa ja kamarimusiikissa alttoviulun asema on säästävää, mutta silloin ei tule itse ajateltua säästökäytön harmonioita kovin paljon. Sointusoitinten soittaminen on jäänyt vähälle, vaikka sitä opintoihimme kuuluu. Vapaasäestys pianolla ei ole suurimpia vahvuuksiani, joten soinnuttaminenkaan ei ollut minulle kovin luontaista. Onneksi sain Hetalta ja Marko Puroilta apua soinnutuksiin.

Nämä sävellykset olivat ensimmäisiä julkisia sävellyksiäni, joten varsinkin alussa oli suuri kynnys esittää kappaleita muille. Onneksi kuitenkin ystäviltä sai hyvää palautetta ja tämän myötä itsevarmuus säveltäjänä kasvoi. Toivon että tämän työn myötä saisin itsevarmuutta säveltäjänä ja jatkossa uskaltaisin säveltää myös esimerkiksi orkesterimusiikkia.

Sovitustyö oli mukaansa tempaavaa ja usein tuli istuttua monia tunteja putkeen ATK-luokassa nuotteja kirjoittaen. Sovitukset syntyivät suurelta osin juuri koneen ääressä istuessa. Nykyaikana nuotinnus-ohjelmat ovat suuri apu sovittajille, sillä itse en ainakaan pysty kuulemaan nuottikuvaa soivana mielessä vain nuottia katsoen. Tietokoneen avulla saan heti soivan nuottikuvan ja virheet huomaa heti.

2.4 Ainon sovitukset

2.4.1 Huikkasin harakalle

Alkuperäinen loru sekä laulun sanat:

Huikkasin harakalle

istahda tarakalle

jätä asiat kiiltävät

jätä naurut viiltävät

aloitetaan elämä

päivänvalon kestävä.

Siitä kai se silloin suuttui

aamulla pyörästä kello puuttui.

Tämä sävellys syntyi ensimmäisenä. Loru taisi olla ensimmäinen Mikolta saaduista loruista ja syy siihen, minkä takia ylipäänsä innostuin laulujen tekemisestä. Loru on puhutteleva ja herättää lapsien mielenkiinnon.

Sävellysprosessi alkoi jo paljon ennen opinnäytetyön idean syntymistä. Lueskelin loruja ja hyräilin melodiaa mielessä. Melodiaan liitin hyvin yksinkertaisen sointukulun ja näin laulu syntyi. Lauloin laulun Hetalle ja hän piti siitä. Pian pyydettiin Mikolta lisää loruja ja päätettiin aloittaa muidenkin laulujen kehittäminen.

Harakan ensimmäinen nauhoitus syntyi jouluna 2010, kun 4-vuotias pikkuveljeni lauloi laulun videolle. Sukulaiset sekä Heta ja Mikko innostuivat kappaleesta ja tämä lisäsi uskoa levyn toteutukseen. Pikkuveljessäni sanat herättivät paljon kysymyksiä: Mistä se harakka suuttui? Minkälaisia ovat viiltävät naurut? Miksi se harakka varasti sen kellon? Tajusin Mikon lorun haastavan lasta pohtimaan laulun sanomaa enemmän kuin monet muut lastenlaulut.

”Pidän lorujen kirjoittamiseen liittyvästä kielellisestä leikkittelystä. Hassuttelusta. Niitä tehdessä tulee kirjoitettua lauseita, joita muussa proosallisessa tai ylipäättään fiktiivisessä muodossa ei tule kokeiltua. Loruissa voi myös positoida itsensä huolettomasti miltei kenen tai minkä tahansa asemaan. Ja varmaan se aivan ensimmäinen loru on tullut joskus kirjoitettua, kun on lukenut Kirsi Kunnaksen, Ilpo Tiihosen tai Lauri Viidan riimittelyjä. Kyseiset kirjailijat inspiroivat itseänikin kirjoittamaan riimein.” (Räty 2011)

Sovituksen ensimmäisenä ideana oli saada mukaan pyöränkello, liikenteen ääniä ja huilusoolo. Nämä ideat tulivat lähinnä lorun sanojen innoittamana. Kitaran ja basson kirjoittamisessa auttoi ystäväni, joka soittaa ammatikseen bassoa. Häneltä sain neuvoja latinalaisen musiikin tyylinmukaiseen kirjoittamiseen. Myös ohjaajamme auttoi tässä asiassa. Huilusoolo ja pienet säestyskuviot olivat suurelta osin huilistin improvisoinnin tuotosta, sillä koin improvisoinnin olevan tyyllille luontaista ja luotin huilistin ammattitaitoon.

2.4.2 Pupu

Alkuperäinen loru:

*Pupu pärskähti ja turskahti
ja sniitahtaen nenänpään niisti
viltin alta unimailta äidille unahti:
ota kädestä ja taluta kauniisti.*

Laulun sanat:

*Pupu pärskähti ja turskahti
sniitahtaen nenänpäätä niisti
viltin alta unimailta äidilleen unahti:
ota kädestä ja taluta kauniisti*

*Pupu pärskähti ja tirskahti
sniitahtaen nenänpäätä niisti
Peiton alta unimailta äidilleen unahti:
ota kädestä ja taluta kauniisti*

Sävellyksen tarkoituksena on olla kehtolaulun tapainen sävelmä, joka soveltuu aikuisen laulettavaksi lapselle. Tämä tuutulaulu sopii laulettavaksi vaikka sairaana olevalle lapselle.

Soitinten valinta kappaleeseen oli alusta asti selvä. Sellon ja kitaran duo tukee laulun luonnetta kehtolauluna ja luo rauhallisen tunnelman kappaleeseen. Alun sellolla soitettava alkusoitto on tunnelmaltaan herkkä ja yksinkertainen melodia herättelee kuulijan kuuntelemaan.

Sovitus oli mielenkiintoinen haaste. Sellolle kirjoittaminen oli minulle tuttua ja jousisoittajana luontevaa. Kitaralle kirjoittaminen sen sijaan oli uutta, sillä en ole itse perehtynyt kitaramusiikkiin saati soittanut sitä. Tähän sain kuitenkin vinkkejä ohjaajalta ja kitaristeilta. Halusin saada molempiin stemmoihin solistisia melodiakulkuja ja toimimaan nämä stemmat duettona sekä samalla säilyttää soitinten säestyksellisen roolin. Tämä osoittautui haastavaksi ja jouduin tekemään useita kompromisseja sovitusyön aikana. Toinen lauluääni kirjoitettiin lähinnä rikastuttamaan sointia ja se sopii mielestäni hyvin sävellyksen tunnelmaan.

Loru on hyvin lyhyt, joten päätimme kerrata sen kaksi kertaa ja näin syntyi kaksi eri säkeistöä. Muuntelimme hieman joitain sanoja eri säkeistössä. Esimerkiksi "viltin alta" vaihtui toiseen säkeistöön "peiton alta". Haluisin kuitenkin luoda säkeistöjen luonteeseen eroavaisuuksia säestyksellä. Ensimmäisessä säkeistössä kitaralla on vahva, säestävä rooli, ja sello soittaa melodisempaa linjaa. Toisen säkeistön säestys taas on enemmänkin sellon ja kitaran duetto, jossa kitara ottaa melodisemman roolin. Vaihdoimme myös laulajaa eri säkeistöjen välillä.

Seuraava esimerkki on toisen säkeistön alusta:

41

S. Solo
Pu-pu pärs-käh - ti ja - tirs - kah - ti. Snii - tah-ta-en

A. Solo

A. Gtr.

Vc.

2.4.3 Kummin laulu

Alkuperäinen loru:

Laulun sanat:

*Kuinka noin hauras voi niin helposti liikuttaa
kuinka noin pienestä voi kasvaa niin suurta
yö kun nauravia tähtiään ylläsi kiikuttaa
sinä se mutustelet unen pehmeää juurta.*

*Kuinka noin hauras niin helposti liikuttaa
yö kun nauravia tähtiä kiikuttaa.
Kuinka noin pienestä kasvaa niin suurta,
sinä se mutustelet unen pehmeää juurta.*

*Suurimat huolesi olkoot vielä hetken verran
märät pöksyt ja tutti suusta lopsahtanut
ja jos parkaisetkin yössä -sen yhden kerran-
äidin rinta lienee mieleesi kopsahtanut.*

*Jos kummina jotain sulle opettaa voisin,
-tiedän, tiedän, ajatus naurattaa-
omat tiesi sun pitävän soisin
ja laulavan laulujas aina kun laulattaa.*

*Jos kummina jotain sulle opettaa voisin
- tiedän tiedän, ajatus minuakin naurattaa -
sinun oman tiesi pitävän soisin
ja laulavan laulujas aina kun laulattaa.*

*Kuinka noin hauras niin helposti liikuttaa
yö kun nauravia tähtiä kiikuttaa.
Kuinka noin pienestä kasvaa niin suurta,
sinä se mutustelet unen pehmeää juurta.*

Tämä oli lauluista suosikkini jo alusta asti. Sävellystyö lähti käyntiin yhdessä. Heta soitti sointuja pianolla ja minä lauloin melodiaa päälle. Yhdessä tekeminen oli helppoa ja suurempia musiikillisia ristiriitoja ei syntynyt. Alun introa Heta oli soitellut jo aikaisemmin ja minä pidin intron sointukulusta.

Lorussa oli alkujaan kolme "säkeistöä". Jätimme keskimmäisen säkeistön pois, sillä se ei sanarytmillisistä syistä sopinut lauluun. *"Suurimmat huolesi olkoot vielä hetken verran, märät pöksyt ja tutti suusta lopsahtanut. Ja jos parkaisetkin yössä - sen yhden kerran - äidin rinta lienee mieleesi kopsahtanut."* Oli harmillista jättää tämä osa lorusta käyttämättä, mutta sanojen sovittaminen lauluun ei vain tuntunut luontevalta.

Ensimmäisen ja toisen säkeistön säkeiden paikkoja piti myös vaihtaa, jotta riimit osuisivat laulun kanssa yhteen. Alkuperäinen versio ensimmäisestä säkeistöstä: *"Kuinka noin hauras voi niin helposti liikuttaa? Kuinka noin pienestä voi kasvaa niin suurta? Yö kun nauravia tähtiään ylläsi kiikuttaa, sinä se mutustelet unen pehmeää juurta."* Vaihdoimme säkeistön sanat muotoon: *"Kuinka noin hauras niin helposti liikuttaa? Yö kun nauravia tähtiään kiikuttaa. Kuinka noin pienestä kasvaa niin suurta? Sinä se mutustelet unen*

pehmeää juurta.” Joitakin sanoja piti poistaa ja sanojen paikkaa muuttaa, mutta tällaiset vapaudet muutoksiin olimme Mikolta saaneet.

Säestyksen sovittaminen jousikvartetille tuli jo alkuvaiheessa mieleen ja olemme olleet tähän valintaan tyytyväisiä. Jousikvartetille sovittaminen oli entuudestaan hieman tuttua ja ”soittimena” kvartetti oli tuttu. Soitan itse alttoviulua ja olen soittanut lukuisissa erilaisissa jousikokoonpanoissa. Näin ollen jousikvartetin sointimaailma on tuttu ja tiesin sovittaessani, mitä eri instrumenteille voi kirjoittaa. Kesken sovitystyön päätimme muuttaa kappaleen sävellajia laulajalle sopivammaksi. Jousikvartetille kirjoittaessa tämä aiheutti monia muutoksia sovitukseen, sointiväriin ja soittoteknillisten asioiden muuttuessa. Oli myös vaikeaa kuunnella sovitusta eri sävellajista kuin mistä oli tottunut kuuntelemaan. Sävellaji vaikuttaa yllättävän paljon sävellyksen luonteeseen ja tunnelmaan. Onneksi uuteen sävellajiin kuitenkin tottui ajan kanssa.

Pyrin sovituksella tuomaan esille eri säkeistöjen tunnelmaa. Erityisen tyytyväinen olen toisen säkeistön kepeään tunnelmaan ja viulujen pizzicato säestykseen. Tunnelman kepeyttä lisää pianokomppi, joka lisättiin vasta myöhemmässä vaiheessa. Ensimmäisen nauhoituksen jälkeen päätimme lisätä sovitukseen mukaan pianon. Heta soitti ensin nauhoituksen päälle pianolla komppia ja tämän pohjalta päädyttiin sen toimivan paremmin, kuin pelkkä jousikvartetti säestyksenä. Jousikvartetin puhtautta auttoi suuresti pianon mukaan tuleminen ja tempon säilyttäminen oli myös huomattavasti helpompaa. Piano toi myös kepeyttä kappaleeseen.

3 Äänitysprosessi

Ennen levyn tekoa meillä ei ollut paljoakaan kokemusta äänitystyöstä. Onneksi apunamme ovat olleet perheenjäsenemme ja ystävämme. Suurimman osan nauhoituksista olemme tehneet Hetan veljen Hannu Niemen kotona. Äänityksiä on myös tehty ystävämme Johan Lindqvistin luona sekä muusikot ovat äänittäneet ilman meitä Turussa.

Ensimmäiset kokeilunauhoitukset teimme Johanin luona vuosina 2009 ja 2010. Tällöin kokeilimme äänittämistä laulamalla ja soittamalla Kummin laulua, Elmeri-kissaa, Pupua ja Lötkö Väisästä. Emme olleet vielä aloittaneet varsinaista sovittamista ja laulut olivat alkutekijöissään. Äänityksissä maistelimme laulujen tunnelmaa ja kehittelimme sovituksiamme musisoimalla itse nauhalle. Ensimmäiset äänitykset tehtiin lähinnä kokeilumielessä, niitä ei kuunneltu montakaan kertaa äänityssession jälkeen. Ajattelemme kuitenkin, että näillä äänityssessioilla on ollut merkittävä vaikutus prosessissamme. Silloin saimme ensikosketuksen studiotyöskentelyyn, saimme soivaa kuulokuvaa lauluista, sovituksemme kehittyivät ja pääsimme musisoimaan.

Varsinainen äänittäminen lähti käyntiin heti lukuvuoden alettua syksyllä 2010. Saimme avuksemme Hannun, jolla on pieni kotistudio asunnossaan. Hannun kanssa yhteistyö sujui hyvin. Hänellä oli välineet sekä taitoa käyttää äänityslaitteita. Hannu osasi myös antaa ohjeita liittyen nauhoittamiseen, sävelpuhtauteen ja soittamiseen.

Äänitimme lauluja paljolti periodeittain. Välillä kului monta kuukautta, että emme nauhoittaneet mitään ja välillä saatoimme äänittää muutaman kerran viikossa.

Olemme pyrkineet soittamaan ja laulamaan levyllämme mahdollisimman paljon itse. Olemme halunneet kehittää itseämme muusikkoina ja tuoda lastenlaululevyllämme mahdollisimman paljon omaa tekemistä ja osaamista. On ollut myös käytännöllisesti helppoa kun ei ole tarvinnut organisoida levyille niin monia eri muusikoita soittamaan ja laulamaan.

Seuraavaksi kerromme tarkemmin laulujemme harjoittelu- ja äänitysprosesseista.

3.1 Lötö Väisänen

Lötö Väisänen varsinaiset nauhoitukset aloitimme 2010 syksyllä Johanin luona. Tätä ennen olimme tehneet kokeilunauhoituksia, joista oli suuri apu sovituksen tekoon. Varsinaiset äänitykset alkoivat rumpujen ja basson nauhoittamisella. Muut soittimet äänitettiin myöhemmin Hannun luona. Lötö Väisästä oli hauska äänittää, sillä stemmat olivat yksinkertaiset ja soitto sujui. Lötö Väisänen oli ensimmäisiä äänitettäviä laulujamme, joten meillä oli motivaatiota ja uutuuden intoa äänittää.

Soololaulajan valinta oli kauan mietinnässä. Soololaulu äänitettiin vasta äänitysten loppumetreillä. Halusimme löytää mieslaulajan, jolla olisi letkeä ja reggaetyyliin sopiva ääni. Sovitukseen kuului myös taustastemmat, jotka me lauloimme. Taustastemmat sopivat hyvin reggaemaiseen sovitukseen ja loivat hyvän kontrastin mieslaulajan äänelle.

3.2 Ryhävalas

Ryhävalas oli ensimmäinen nauhoitettu laulu. Syksyllä 2010 sovituksen valmistuttua vietimme yhden pitkän päivän Hannun kotona nauhoittaen Ryhävalasta. Aloitimme bassostemmasta ja siitä etenimme rytmisoitinten kautta kitaran, pianon ja laulujen äänittämiseen. Sovituksessa oli haastetta lähinnä pianon soittajalle, eli Hetalle: väliin tulevan asteikkokulun soittaminen oli vaikeaa soittaa tempon nopeuden takia.

Asenteemme ensimmäisissä nauhoituksissa oli rento. Oli kuitenkin myös jännittävää äänittää ensimmäistä kertaa, koska meillä ei ollut aikaisempaa käytännön kokemusta äänittämisestä. Siihen nähden ensimmäinen nauhoituspäivämme onnistui hyvin.

Ryhävalaan sovitukseen tuli muutoksia ensimmäisen äänityksen jälkeen, sillä laulun alkusoitto oli liian pitkä ja pianostemmaa piti muuttaa. Muuntelimme pianostemmaa salsamusikille tyypillisemmäksi ja mielenkiintoisemmaksi. Lyhensimme myös alkusoittoa puolella ja olimme tyytyväisiä lopputulokseen.

3.3 Elmeri-kissa

Ensimmäinen Elmeri-kissan kokeilunauhoitus tehtiin Johanin luona. Sovitus oli vielä alkutekijöissään. Äänitysten aikana laulu muuttui selvästi rokista jazziksi. Heta oli soittanut

Elmeri-kissaa pianolla kahdella erilaisella kompilla. Nauhoituksissa päätimme, että komppi tulee olemaan jazz-tyylinen.

Lopullisen sovituksen valmistuttua muusikkoystävämme: basisti Markus Kankkonen ja pianisti Ville Vihko nauhoittivat Turussa Elmeri-kissaan pohjan. Myöhemmin Johan äänitti tämän päälle rummut. Olimme tehneet yksityiskohtaisen sovituksen Elmeristä ja luotimme muusikkojen ammattitaitoon. Olimme tyytyväisiä lopputulokseen ja oli mukava kuulla kauan työstetty sovitus soivassa muodossa.

Keväällä 2011 äänitimme Elmeri-kissaan lauluosuudet. Laulujen äänittäminen on aikaa vievää sekä vaativaa. Pitää keskittyä sekä sointiin, puhtauteen sekä sanojen selkeyteen. Elmeri-kissassa on paljon outoja sanoja kuten "Kerjuumout täyten feikkaa, naaman päällä öisin sheikkaa". Varsinkin lapsille laulettaessa pitää olla erityisen tarkka, että sanat lausutaan täysin oikein ja vokaalien sävyt sekä kaikki konsonantit erottautuvat.

3.4 Orava ja kissa

Ennen Oravan ja kissan äänittämistä pidimme kvartettimme kanssa yhden harjoituksen. Orava ja kissan sovitukset on tehty a cappella-kvartetille, joten tiesimme, että ilman harjoittelemista, laulua olisi vaikeaa äänittää. Harjoituksissa keskityimme nyansseihin, karaktereihin, puhtauteen ja yhteissointiin. Harjoituksissa saimme ensimmäisen kuulokuvan laulusta. Tätä aikaisemmin olimme vain kuunnelleet laulua Sibelius-ohjelmasta, jonka sointi on täysin erilainen kuin oikeiden laulajien ääni.

Nauhoitustilanne sujui yllättävän hyvin. Meillä oli käsitys, että a cappella-kvartetin äänittäminen olisi vaikeaa ja siihen kuluisi paljon aikaa. Kvartettimme kuitenkin soi hyvin yhteen ja laulajat olivat hyviä ja tarkkoja. Laulun sointiin ja puhtauteen auttoi, että transponoimme äänitystilanteessa laulun kokosävelaskeleen alaspäin. Alun perin D-duurissa oleva sovitus muuttui C-duuriin, sillä matalampi sävellaji sopi kvartettimme ambitukselle paremmin.

Lauloimme laulua alusta loppuun ja yritimme parantaa joka kerta. Tavoitteenamme oli saada ehyt kokonaisuus yhdestä otosta. Emme halunneet koota laulua monesta palasesta. Loppujen lopuksi yksi viimeisistä ostoistamme oli paras ja valitsimme sen.

3.5 Liitu

Liidun nauhoitus tehtiin pienissä osissa. Ensimmäiseksi basistimme Markus äänitti bassostemman. Seuraavaksi viulistimme Virva soitti molemmat viulustemmat nauhalle. Stemmat eivät olleet kovinkaan vaikeat, joten äänitys tapahtui nopeasti. Liitu on tyyliältään kansanmusiikin omaista, joten viulun soundi sai olla rouheaa, rempseä ja sai soittaa käyttäen vapaita kieliä. 5-kielisen kanteleen säestysstemma nauhoitettiin vasta viulustemmojen jälkeen ajanpuutteen takia, vaikkakin säestävät soittimet on yleensä hyvä äänittää ennen muita. Kanteleen äänittämisestä haaste oli kanteleen hiljainen ääni. Jouduimme laittamaan mikrofonin kovalle, joten nauhalle tuli herkästi kohinaa ja muita ulkomaailman ääniä.

Sovituksessa on kolme laulustemmaa, joista yksi soolostemman. Heta lauloi soolostemman nauhalle. Suomalaisessa kansanmusiikkityylissä käytetään niekkuja ja rintaäänellä laulamista hyväksi. Äänittäessä oli vaikeaa vetää raja siihen, käyttääkö tyylinmukaisia keinoja hyväkseen vai laulaako suoralla äänellä.

3.6 Huikkasin harakalle

Laulun nauhoittaminen aloitettiin Turussa, samaan aikaan Elmerin nauhoitusten kanssa. Pianisti Ville Vihko ja basisti Markus Kankkonen nauhoittivat erilaisia versioita, joista valitsimme parhaan oton. Luotimme muusikoiden ammattitaitoon ja olimme hyvin tyytyväisiä lopputulokseen.

Hannulla äänitimme päälle laulun. Laulun nauhoitus sujui helposti ja saimme nopeasti tehtyä laadukasta jälkeä. Oli mukava laulaa jotain pirteän iloista.

Myöhemmin menimme Johanille nauhoittamaan huilu-sooloa ja rytmisoittimia. Huilistin stemma oli kirjoitettu paikoitellen soittoteknisesti liian haastavaksi ja jouduimme muuntelemaan sitä, onneksi tämä sujui helposti.

3.7 Pupu

Laulun nauhoittamiseen meni yllättävän paljon aikaa ja nauhoitukset jouduttiin uusimaan useamman kerran. Puhtaus ja tempon pitäminen osoittautuivat suurimmiksi ongelmiksi. Tempojen vaihtelut tuntuvat kuulostavan elävässä musiikissa täysin erilaiselle, kun

nauhoitetussa. Laulujen nauhoittamisen suurimmaksi haasteeksi ilmeni artikulaatio. Laulussa on paljon vieraita sanoja, kuten "sniitahtaan" ja "turskahti". Näiden sanojen selvästi ja tunnistettavasti lausuminen osoittautui vaikeaksi. Äänittäessä oli hyvin vaikeaa arvioida omaa artikulaatiota. Laulujen sanat olivat tutut kaikille äänitystilanteissa olleille ja näin ollen niiden ymmärtämisessä ei havaittu ongelmia. Vasta ulkopuolisten kuunneltua äänitystä ja kommentoitua, meille selvisi laulun huono artikulaatio. Myös lauluja nauhoittaessa oli puhtauden kanssa hieman ongelmia, ehkä lähinnä ylemmän stemman korkeuden takia.

Tässä on viulistimme Virva Saaren ajatuksia ensimmäisen nauhoituksen kuultuaan:

"Kauniilta kuulostaa. En tiedä mitä te siitä vireisyydestä valititte, kun ainakin mun mielestä kuulostaa tosi puhtailta laulut ja soitot. Toinen mitä mietin on, että teidän sanoista ei kyllä saa kovin hyvin selvää. Etenkin säkeistön alussa kun siinä on vähän erikoisempia sanoja, niin en meinannut ymmärtää kun en keskittynyt kuuntelemaan. Mutta muuten on kauniin ja tasapainoisen kuulosta. Kiva sovitus!"

Muutama kuukausi siitä kun olimme saaneet palautetta, päätimme nauhoittaa Pupuun soololaulustemat uudestaan. Keskityimme hyvin paljon artikulointiin sekä puhtauteen ja lopputuloksesta saa hyvin selvää. Pupu valmistui ensimmäisenä levyimme lauluista.

3.8 Kummin laulu

Kummin laulun nauhoittaminen oli erityisen haastavaa. Sovituksemme on tehty alun perin jousikvartetille ja laululle, joten vire ja tempot olivat vaikeita saada kohdilleen ja balanssin kanssa jouduttiin myös tekemään töitä. Äänitysteknisistä syistä tätä laulua ei voinut nauhoittaa niin pienissä osissa, kuin joitakin muita lauluja ja tämän takia "täydellisen otoksen" saaminen vei aikaa. Ensimmäisen nauhoituskerran jälkeen päätimme ottaa sovitukseen mukaan pianon.

Alkusoitto vaihdettiin soitettavaksi pelkästään pianolla. Tämä ratkaisu loi alkuun yksinkertaisuutta ja lisäsi selkeyttä. Josten tullessa mukaan vasta säkeistön alussa, saatiin lauluun enemmän nostatusta. Laulun tunnelma muuttuu paikoitellen aika rajusti ja emme vieläkään ole varmoja olemmeko tyytyväisiä näihin muutoksiin. Jossain vaiheessa sovituksen työstö oli kuitenkin lopetettava, sillä lopputuloksesta ei kuitenkaan saisi ikinä täydellistä.

Kummin laulun lopullinen äänitys päädyttiin tekemään eräänä sunnuntaina, noin puoli vuotta ensimmäisen nauhoituksen jälkeen. Oli mukavaa päästä taas äänittämään laulua ja toinen äänitys sujuikin ensimmäistä helpommin. Tempon ja vireen pitäminen oli helpompaa nyt, kun piano oli mukana ja sovitusta oli hieman muokkailtu.

4 Lastenmusiikkikulttuuri Suomessa

Opinnäytetyötä tehdessä meillä syntyi kiinnostus suomalaisen lastenkulttuurin nykytilaan. Halusimme ottaa selvää millaista lastenmusiikkia ja -levyjä Suomessa tehdään. Tässä luvussa kerromme suomalaisesta lastenmusiikkikulttuurista, tarkastelemme omia sävellyksiä ja levyämme suhteessa siihen, sekä pohdimme laadukkaan lastenmusiikin käsitettä.

Ensimmäinen Suomessa tehty lastenlauluäänite on Georg Malmstenin ”Karhunpoika sairastaa” 1930-luvulta. Sitä seurasivat erilaisten levy-yhtiöiden lastenlevyt, joiden laulujen sanoitukset olivat usein opettavaisia tarinoita. Niissä ei ollut niinkään mietitty sitä, miten lapsi oppii laulamaan ne. 1970-luvun taitteessa käännteentekevää oli Pekka Jalkasen, Tytti Paavolaisen ja M.A Nummisen levy ”Iso mies ja keijukainen”. Levy edusti toisenlaista ajattelutapaa: maailmaa katsottiin lapsen silmin.

Varhaisiän musiikkikasvatustavat (mm. Hongisto-Åberg ym. kirja ”Musiikki varhaiskasvatuksessa” 1993) jaottelevat usein lastenlaulut seuraavalla tavalla: on lasten kanssa laulettavia lauluja, jotka ovat melodialtaan helppoja lapsen laulaa. Toisaalta on myös lapsen kuunneltaviksi tarkoitettuja lauluja, jotka aktivoivat lasta muulla tavalla.

Olemme halunneet tehdä lastenlevyllemme sekä lapsen itse laulettavia sekä myös lapselle laulettavia lauluja. Lapsen itse laulettavista lauluista esimerkkeinä ovat mm. Liitu ja Pupu. Sen sijaan esimerkiksi Elmeri-kissaa ja Kummin laulua pidämme enemmänkin sopivana aikuisten laulettavina lapsille. Vaikka osa lauluista on lapsille hankalia laulettavia, olemme ajatelleet niiden aktivoivan lapsia muilla tavoin. Esimerkiksi laulujen mukana on helppo tanssia, rentoutua tai vaikkapa eläytyä näyttelemällä.

Silvennoinen on tutkielmassaan ”Miten ja mistä syntyy hyvä lastenlaulu? – Neljän musiikin ammattilaisen profiilit lastenlaulusäveltäjinä” (Silvennoinen 2003) haastatellut neljää lastenlaulusäveltäjää. Haastattelussa lastenlaulusäveltäjä Risto Järvenpää toteaa, että lapsille tehdään lyhyttä, vaihtuvaa ja nopeaa lastenviihdettä. Lastenviihteen sisältöön ei panosteta riittävästi. Esimerkkinä tästä hän mainitsee Titi-nallen, joka sisältää hänen mielestään virikkeetöntä viihdettä. (Silvennoinen 2003, 22.) Järvenpään ajatukset kuvaavat 1990-luvun lastenmusiikin tilaan. 1990-luvulla lastenmusiikki kaupallistui, josta yhtenä esimerkkinä ovat Smurffi-levyt. Toisaalta samaan aikaan on tehty myös laadukasta

lastenmusiikkia, tästä ovat esimerkkinä Marjatta Pokelan oopperat, Fröbelin palikat ja Pentti Rasinkangas.

Nykyajantrendi kaupallisessa musiikissa on mielestämme osittain jäänyt 1990-luvun tasolle, vaikkakin lastenmusiikin tekemisestä on tullut rock- ja popartistien keskuudessa suosittua. Useat muun kuin lastenmusiikin genren artistit tekevät lastenmusiikkia rahan vuoksi: lastenmusiikki myy. Raha on silloin pois lastenmusiikin ammattilaisilta. Lasten kanssa työskentelevät tietävät kokemuksen kautta mitä elementtejä lastenmusiikin olisi hyvä sisältää ja heidän levytuotantonsa ovat usein hyvin laadukkaita. Tästä hyvänä esimerkkinä on Soili Perkiön tuotanto.

Silvennoinen on haastatellut tutkielmassaan myös Soili Perkiötä, jonka mielestä lastenmusiikkiin ovat tulleet vahvasti mukaan kevyen musiikin elementit. Perkiön mukaan syntetisaattoreiden ja rytmisen pauhun kanssa saa olla varovainen, sillä pienen lapsen hermosto aktivoituu nopeasti nopeatempoisen musiikin aikana ja vaatii rauhoittuakseen rauhallista, pitkään jatkuvaa musiikkia. Perkiön mukaan sadut ovat hyvä keino opettaa kuuntelemaan erilaista musiikkia. (Silvennoinen 2003, 26–27) Laulujemme parasta antia ovat monitasoiset tekstit, jotka kertovat tarinoita. Kutkuttavien lorujen ansiosta pystymme helpommin tutustuttamaan lapset esimerkiksi a cappella-laulamisen maailmaan tai kuuntelemaan jazzia.

Omat käsityksemme lastenmusiikista eivät aina kohtaa varhaisiän musiikkikasvattajien ideaalien kanssa, eivätkä myöskään valtavirran käsitysten kanssa. Varhaisiän musiikkikasvatuksen koulutuksessa meille esitellään usein niin sanottuja metodilauluja, jotka ovat kyllä musiikin opettamisen kannalta hyviä, mutta usein teksteiltään tylsiä. Koemme, että lasta helposti aliarvioidaan tällaisilla lauluilla.

Omissa sävellyksissämme tavoitteena on ollut tuottaa lapsille inspiroivaa ja ajatuksella tehtyä musiikkia. Toisaalta haluamme tehdä musiikkia, jota on helppo käyttää esimerkiksi opetustilanteissa. Olemme pyrkineet siihen, että lapsen kuunnellessa laulua hän aktivoituu kuuntelemaan sitä. Laulussa tulee olla joku "koukku", esimerkiksi tarttuva rytmi, joka saa lapsen kehon mukaan kuunteluun (esimerkkinä lauluistamme Lötkö Väisänen) tai vaikkapa tunnetila johon pystyy samaistumaan (esimerkkinä lauluistamme Pupu). Mikön lorut ovat itsessään jo niin koukuttavia, että lapsi aktivoituu herkästi kuuntelemaan niitä. Olemme pyrkineet siihen, että melodiat ja harmoniat tukevat tekstin juonta esimerkiksi

Ryhävalaassa, jossa alaspäin menevä asteikkokulku kuvaa ryhävalaan laskemista liukumäkeä alas.

4.1 Kysely varhaisiän musiikkikasvattajille

Opinnäytetyön edetessä olemme pohtineet paljon kysymystä: mitä on laadukas lastenmusiikki? Olemme huomanneet, että omien laulujen tekeminen on herättänyt meissä aivan uudenlaisia näkökulmia. Näkemyksemme eivät kulje aina käsi kädessä musiikkipedagogiopetuksemme kanssa. On ollut mielenkiintoista lukea alan ammattilaisten näkemyksiä siitä, millaista on hyvä lastenmusiikki.

Kiinnostuksemme laadukkaan lastenmusiikin käsitteeseen sai meidät myös tekemään kyselyn varhaisiän musiikkikasvatuksen opiskelijoille. Halusimme selvittää mitä opiskelutoverimme, Metropolia Ammattikorkeakoulun varhaisiän musiikkikasvatuksen opiskelijat, ajattelevat laadukkaasta lastenmusiikista. Halusimme teettää kyselyn osaksi myös siksi, että voisimme verrata lastenlaululevyämme kyselyn tuloksiin.

Kysyimme opiskelijoilta: Kuinka monta lastenlaululevyä he omistavat, minkälainen on laadukas lastenlaulu, minkälainen on laadukas lastenlevy ja onko vastaajilla jotakin suosikkilastenlaululevyä.

Kyselyyn vastasi 14 opiskelijaa. Vastauksissa tuli esille näkemyksiä, jotka olivat meillekin tärkeitä. Useassa vastauksessa painotettiin, että lastenmusiikkia tulee tehdä erityisellä huolella ja ammattitaidolla. Lastenmusiikin tulisi olla hyvin intonoitua, sovitusten monipuolisia ja ammattitaidolla tehtyjä. Itse olemme samaa mieltä kyselyn vastaajien kanssa. Olemme pyrkineet tekemään lastenlaulumme ja -levymme mahdollisimman huolella ja ammattitaitoisesti. Kyselyn vastaajat pitivät akustisilla soittimilla soitettua musiikkia laadukkaampana kuin koneella tuotettua. Soiton tulisi olla myös puhdasta ja soittajien tulisi olla ammattilaisia. Klassis-/kansanmusiikki- painotteisista lauluista pidettiin enemmän, kuin pop-tyylisistä. Itse näemme tärkeänä, että kaikissa levymme lauluissa ovat mukana "oikeat soittimet". Rumpukomppia ei ole tehty koneella, eikä laulun puhtautta korjattu jälkikäteen tietokoneen avulla.

Monissa vastauksissa painotettiin, että lastenmusiikkia tulee tehdä vakavasti. Lapset ovat kriittinen yleisö, eikä heille tule tehdä musiikkia "sinnepäin", vaan toteutuksesta pitää kuulua, että se on tehty tosissaan ja innolla. Meille on erityisen tärkeää olla aliarvioimatta

lapsia ja heidän kykyään vastaanottaa vaativampiakin sanoituksia ja musiikkia. Toki lastenmusiikkia pitää pääasiassa tehdä lapsia varten, niin että he nauttisivat siitä mahdollisimman paljon. Kyselyn vastaajienkin mielestä musiikin tulee olla lapsia varten tehtyä. Sellaista, jota lapset haluavat soittaa, kuunnella ja laulaa. Hyvä lastenmusiikki tuottaa lapsille elämyksiä.

Kyselyn vastaajien mielestä lastenmusiikin tulisi tuottaa lapsille mielihyvää. Musiikin tulee olla älykästä ja monipuolista. Olemme halunneet tehdä levymme laulut sekä lapsille, että aikuisille. Laulumme tekstit herättävät sekä lapsissa että aikuisissa kysymyksiä moniulotteisuudellaan. Lisäksi sovituksemme lauluista ovat kiinnostavia ja mukaansa tempaavia.

Kyselyn vastaajat painottivat lastenlauluissa selkeyttä ja sitä, että laulu on kompakti. Hyvä lastenlaulu ei kuitenkaan välttämättä ole ”helppo” vaan omaksuttava ja mieleen jäävä. Järvenpää toteaa Silvennoisen (2003, 21) haastattelussa, että juuri lasten laulettavien laulujen tulisi olla yksinkertaisia melodioiltaan sekä rytmiltään. Laulujen tulisi sisältää helppoja intervaleja, hengitysvälit, paljon kertausta ja sopivat suomalaiset sanoitukset. Mielestämme lasten laulettavien laulujen pitäisi olla monipuolisia. Vain tietyn tyyppisten laulujen laulattamista lapsilla tulisi välttää. Pääpiirteittäin yhdyimme Järvenpään ajatukseen ja mielestämme suurin osa lasten laulettavista lauluista pitäisi olla yksinkertaisia. Kuitenkin haluamme tuoda esiin myös sen, että monimutkaistenkin laulujen laulattaminen lapsilla voivat tuoda lapsen musiikilliseen maailmaan uuden ulottuvuuden.

Monissa kyselyn vastauksissa mainittiin, että hyvää lastenlaulua voi hyödyntää monipuolisesti pedagogisessa mielessä. Sitä voi lähestyä monin eri tavoin ja siinä on havaittavissa erilaisia musiikillisia tasoja. Laulu saa sisältää mahdollisia ”piilopedagogisia” asioita. Hyvän lastenlaulun voi soittaa, laulaa, kuunnella, tanssia, maalata tai vaikka näyttellä. Emme ole keskittyneet työssämme laulumme pedagogisten käyttötapojen esittelemiseen vaan ne ovat kulkeneet työssämme taustalla. Osa lauluista on syntynyt pedagogisesta motiivista, mutta suurin osa lauluista on syntynyt vailla suurta pedagogista ajatusta.

Silvennoisen mukaan säveltäjä Pekka Jalkanen on koettanut etsiä lastenlauluihinsa sellaisia runoja, joissa on ulottuvuuksia. Hänestä on ollut tärkeää, ettei tyydytä ”pintajuttuihin”. Jalkasen mukaan monikerroksinen lastenruno on hyvä lähtökohta lastenlauluihin, sillä niissä mennään pintaa syvemmälle. Jalkanen mainitsee Maila

Pyykkösen ja Kirsi Kunnaksen runojen tajunnanvirran kiinnostavaksi. (Silvennoinen 2003, 29.) Kyselymme vastaajien mukaan sanoitusten tulee olla hyviä ja teksti täytyy artikuloida selkeästi. Sanojen tulisi käsitellä lapsen maailman aihepiirejä. Hyvät sanoitukset herättävät lapsissa kysymyksiä ja haastavat lapset pohtimaan laulun sanomaa. Sanojen tulee olla myös hauskoja.

Kyselyssä kysyimme, onko vastaajilla joitakin suosikkilevyjä. Suosituimpina levyinä mainittiin esimerkiksi: Pikku-Marjan eläinlaulut, Fröbelin palikat, Ammuu-orkesteri, Piilometsän säveliä, Karvakorvan laulupurkki, Vauvanvaaka, Urpo ja Turpo, Kiekkumarallaa, Lumilauluja lapsille, Munamies ja laululaukku. Huomion arvoista on, että suurin osa mainituista levyistä on musiikkipedagogien tekemiä.

5 Pohdintaa

Opinnäytetyön tekeminen on ollut hyvin mielenkiintoinen ja opettavainen projekti. Olemme tehneet työtämme melkein kolme vuotta, joten laulut ja ideat ovat muhineet päässämme pitkään. Työmme on kestänyt näin pitkään suurilta osin aikataulukiiireiden takia. Aluksi teimme vain sävellys-, sovitus- ja äänitystyötä. Kesti kauan ennen kuin saimme aloitettua kirjallisen työn kirjoittamisen. Loppukirin otettuamme olemme suoriutuneet urakasta hyvin.

Opinnäytetyö on opettanut meille paljon. Ensinnäkin se on nostanut itseluottamustamme säveltäjinä ja sovittajina. Meillä on uskallus tarttua toimeen ja luoda jotain uutta ja henkilökohtaista. Toiseksi olemme saaneet kokemusta äänittämisestä. Studiotyöskentelyn hyvät ja huonot puolet ovat tulleet meille tutuiksi. Kolmanneksi olemme saaneet tietoa suomalaisesta lastenmusiikkikulttuurista ja lastenlauluista. Tämä on kehittänyt sekä pedagogista että musiikillista osaamistamme. Neljänneksi koko projekti on opettanut meille pitkäjänteisen projektin tekemistä, kartuttanut kielellistä osaamistamme ja opettanut meitä suunnitelmallisemmiksi. Lisäksi meillä on kokemusta parityöskentelystä, joka on onnistunut hyvin.

Työtä tehdessä omat käsityksemme laadukkaasta lastenmusiikista ovat selkiytyneet ja olemme myös tulleet kriittisimmiksi asian suhteen. Jatkossa tulemme taatusti kiinnittämään enemmän huomiota siihen, millaista musiikkia opettaessa käytämme. Olisi ollut mielenkiintoista vielä selvittää minkälaista lastenmusiikkia lapset itse haluaisivat kuunnella. Meidän omat kriteerimme hyvään lastenmusiikkiin olivat melko samat kuin muiden ammattikuntamme edustajien, mutta se, onko meidän mielestämme hyvä lastenmusiikki myös lasten mielestä hyvää, jäi tässä työssä selvittämättä. Se voisi olla mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe.

Pidämme huolestuttavana sitä, että nykyajan lastenmusiikkikulttuuri ei vastannut niitä kriteereitä, joita me pidimme tärkeinä hyvässä lastenmusiikissa. Toki hyvää lastenmusiikkia tehdään tänä päivänä Suomessa paljon, mutta silti eniten myyvät ne artistit, joiden tuotantoa emme pitäneet niinkään laadukkaana.

Olemme työssämme puhuneet paljon laadukkaan lastenmusiikin käsitteestä ja olemme pyrkineet levyllämme tuottamaan laadukasta lastenmusiikkia. On kuitenkin vaikeaa tarkastella omaa levyä objektiivisesti ulkopuolisen näkökulmasta kun lauluja on työstetty niin kauan. Varhaisimmat sävellyksemme ja sovituksemme teimme jopa kolme vuotta sitten. Kolmen vuoden aikana näkemyksemme laadukkaasta lastenmusiikista ja tietomme ovat kuitenkin jonkun verran muuttuneet. Tällä hetkellä osaisimme tehdä ehkä vielä parempaa lastenmusiikkia. Vaikka puhumme opinnäytetyössämme paljon kriteereistämme ja laadukkaan lastenmusiikin tekemisen tavoitteesta, lauluissamme ja levyllämme on paljon kehittämisen varaa. On hyvä muistaa, että koskaan emme ole valmiita tai täydellisiä ja täydellistä lastenlaulua ei ole olemassakaan. Liat kriteerit omaa sävellystyötä kohtaan eivät saisi tukahduttaa luovuutta tai estää säveltämästä. Onneksi matkassamme on ollut mukana Mikko, jonka loruista olemme alusta asti pitäneet. Sanoituksia ei ole tarvinnut keksiä itse.

Lopuksi

Kysyimme lorujen tekijältä, Mikko Rädyltä, muutamia kysymyksiä liittyen loruihin, lauluihimme ja levyymme. Meille on tärkeää, mitä Mikko ajattelee hänen loruistaan tehdyistä lauluista ja mitä mieltä hän on yhteistyöstämme ollut.

Mikko kertoi lorujensa syntyvän usein tarkkailemalla ympäristöä ja omaa kaveripiiriä. Joissain loruissa on karrikoituna jonkun oikean ihmisen luonteenpiirre tai ominaisuus. Jokunen loru oli syntynyt ihan vaan kuvasta, joka oli mieleen juolahtanut: kuten kuva ryhävalaasta laskemassa vesiliukumäkeä. Kirjoittaminen on Mikolle tapa ajatella.

Kysyimme myös minkälaisia ajatuksia Mikolla heräsi kun hän kuuli ensimmäisen kerran laulujamme. *“En osannut kuvitella lorujani musiikiksi ollenkaan, joten olin vain ja ainoastaan yllätynyt mitenkä hyvin olitte saaneet tekstit sovitettua kappaleisiin. Ja se yllättyneisyys on jatkunut jokaisen uuden biisin kohdalla. Pidän siitä, että lorut eivät ole pääasiassa, vaan sekä musiikki, että teksti kulkevat käsi kädessä muodostaen selkeän kokonaisuuden. Tässä levyssä yhdistyy hyvin sekä perinteinen lastenmusiikki, että kunnianhimoiset sävellykset, sovitukset ja tulkinnat. Niissä on haastetta ja yllätyksellisyyttä ihan aikuisellekin kuulijalle.”* (Räty 2011)

Lähteet

Kapiainen, Henna 2010. Ti-ti nallesta Hevisaurukseen. Muutokset suomalaisessa lastenmusiikkikulttuurissa ja lastenmusiikin asemassa. Pro Gradu. Helsingin yliopisto. Taiteiden tutkimuksen laitos. Musiikkitiede.

Räty, Mikko 2011. Sähköpostihaastattelu.

Karppinen, Seija, Puurula, Arja & Ruokonen Inkeri 2001. Taiteen ja leikin lumous. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Kurki, Lasse 2010. Mitä on lastenmusiikki? Teoksessa A. Ahola & J. Nikulainen (toim.) Aika laulaa lapsen kanssa. Polkuja lastenmusiikin historiassa. Kustannuspaikka: Provisual Oy ja Werner Söderström Oy, 13.

Silvennoinen, Mirja 2003. Miten ja mistä syntyy hyvä lastenlaulu? Neljän musiikin ammattilaisen profiilit lastenlaulusäveltäjinä. Tutkielma. Sibelius-Akatemia.

Hongisto-Åberg, Marja, Lindegerg-Piiroinen, Anne & Mäkinen, Leena 1998. Musiikki varhaiskasvatuksessa. hip hoi, musisoi. käsikirja. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Jalkanen, Pekka 2010. Mitä on lastenmusiikki? Teoksessa A. Ahola & J. Nikulainen (toim.) Aika laulaa lapsen kanssa. Polkuja lastenmusiikin historiassa. Kustannuspaikka: Provisual Oy ja Werner Söderström Oy 2010, 12.

Ruokonen, Inkeri 2005/2006. Taide lapsen elämänilmauksena. Musiikin näkökulma. Teoksessa Tarkkonen, Tuula & Sassi, Pirkko (toim.) Lapsi ja taide. Puheenvuoroja taidekasvatuksesta. Kustannuspaikka: Cosmoprint, 11-19.

Leppänen, Taru 2010. Vallatonta musiikkia. Lastenmusiikkikulttuuri 2000-luvun Suomessa. Helsinki: Gaudeamus.

Mäntyranta, Elise & Rinta-aho Johanna 2007. Kippurallaa. Lastenlevyprojektin suunnittelu ja toteutus. Opinnäytetyö. Lahden Ammattikorkeakoulu.

Nurhonen, Linda & Puutio, Emilia 2008. Kippurallaa. Lastenlaulukirjan ja koulutuksen suunnittelu ja toteutus. Opinnäytetyö. Lahden Ammattikorkeakoulu.

Pippuri, Terhi. 2008. Sävellyksen sovittaminen pianolle – kahdeksan erityylistä pop/rock – klassikkoa. Opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Liite 1: Sovitukset

Huikkasin harakalle -lastenlaululevyn sovitukset

Liite 2. Huikkasin harakalle -levy